

¹ Реус О. С. Правове регулювання трудової діяльності неповнолітніх в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. С. Реус. – Х., 2009. – 19с.

² Лінник Н. В. Правове регулювання охорони праці неповнолітньої молоді за національним законодавством / Н. В. Лінник // Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку : зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф. ; КУП НАНУ. – К., 2013. – С. 143–149.

³ Лінник Н. В. Історичні передумови захисту прав і свобод дитини на різних етапах розвитку суспільства / Н. В. Лінник // Університетські наукові записи. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2006. – № 2. – С. 41–45.

⁴ Лінник Н. В. Реалізація права дитини бути почутою / Н. В. Лінник // Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку : зб. матеріалів XIII Всеукр. наук.-практ. конф., КУП НАНУ. – К., 2012. – С. 272–277.

⁵ Дріжчана С. В. Вдосконалення законодавства про працю неповнолітніх / С. В. Дріжчана // Вдосконалення трудового законодавства в умовах ринку / відп. ред. Н. М. Хуторяк. – К. : Ін Юре, 1999. – С. 82–88.

Резюме

Лінник Н. В. Європейська Соціальна Хартія на захисті прав дітей.

Статтю присвячено дослідженню особливостей застосування Європейської Соціальної Хартії щодо захисту прав дітей. Обговорюються проблеми права дитини на працю в органічному поєднанні із захистом дитини від економічної експлуатації. Окреслено основні зобов'язання, передбачені Європейською Соціальною Хартією. Автором доводиться, що серед усіх вікових груп неповнолітніх у правовідносинах щодо офіційного працевлаштування найбільш вразливими і незахищеними є діти віком до 14 років.

Ключові слова: діти, підлітки, неповнолітні, права дітей, мінімальний вік прийняття на роботу.

Резюме

Линник Н. В. Европейская Социальная Хартия на защите прав детей.

Статья посвящается исследованию особенностей применения Европейской Социальной Хартии относительно защиты прав детей. Обсуждаются проблемы права подростка на труд в органичном единении с защитой ребенка от экологической эксплуатации. Очерчены основные обязательства, предусмотренные Европейской Социальной Хартией. Автором обращается внимание, что среди всех возрастных групп несовершеннолетних в правоотношениях по официальному трудоустройству самыми уязвимыми и незащищенными являются дети в возрасте до 14 лет.

Ключевые слова: дети, несовершеннолетние, права детей, минимальный возраст трудоустройства.

Summary

Linnyk N. European Social Charter for protection of children rights.

The article is dedicated to the research of the European Social Charter application according to the protection of the children's rights. The problem of the children's rights to work in organic combination with protection of the child from economical exploitation is discussed in this paper. The main obligations that are provided by European Social Charter are emphasized in the article. The children of the age up to 14 are the most vulnerable and not protected group among juveniles in legal relations according to the official employment.

Key words: children, juveniles, children's rights, the minimal age of employment.

УДК 340.13

О. В. МИНЬКОВИЧ-СЛОБОДЯНИК

Олена Василівна Минькович-Слободяник, кандидат юридичних наук, доцент Миколаївського інституту права Національного університету «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ПРАВОВОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ НА РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Нині Україна стала на шлях європейської інтеграції, змінивши за неповні три роки повністю свою зовнішню політику, занурившись у війну з сусідньою державою, вступивши в значну економічну кризу, але при цьому зумівши згуртувати суспільство навколо таких цінностей, як незалежна держава, свобода, рівність і т.д. Зрозуміло, що всі ці процеси призвели до певних змін на шляху становлення громадянського суспільства, рівня усвідомленості фундаментальних правових, соціальних, політичних цінностей, змін у правовій та політичній культурі. У процесі революційних перетворень колективна свідомість змінюється швидко й кардинально і тягне за собою зміни в поведінці, світосприйнятті, а відтак – і зміни в культурі даних суб'єктів. Особливий інтерес в даному випадку викликає процес трансформації свідомості і її вплив на розвиток культури особи, групи, суспільства. То ж якщо йдеться про зміни в політико-правовому житті держави під тиском громадянського суспільства, логічно буде проаналізувати зміни в правовій та політичній свідомості осіб, груп, соціуму і їх вплив на формування й співвідношення правової та політичної культур.

Метою даної статті є визначення особливостей трансформації правової свідомості і політичної свідомості під час революційних змін в політико-правовому житті суспільства та їх вплив на формування й розвиток правової та політичної культури.

Проблему впливу правосвідомості на формування правової культури досліджувало значне коло вчених, зокрема: І. В. Осика, А. С. Ткачук, І. І. Шаравара, Р. А. Сербин, також як і вплив політичної свідомості на формування політичної культури – О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко, І. О. Поліщук, К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко і т.д., але аналізу впливу і співвідношення правової і політичної культури одна на одну, особливих зв'язків між політичною і правовою свідомістю, як основних елементів цих явищ буття, в науці приділено недостатньо уваги.

У сучасних українських реаліях тема правової та політичної культури стоїть надзвичайно гостро, почасти тому, що для пересічного українського громадянина ці терміни мало що означають, а професіонали трактують дані поняття вельми суб'єктивно. Між тим, рівень останніх є важливим чинником у концепції побудови правової держави і розвинутого громадянського суспільства. Більшість науковців сьогодні значають одним із основних елементів правової та політичної культури правову та політичну свідомість. Але тут постає питання, а що є первинним: правова свідомість і відповідно правова культура чи політична свідомість і політична культура? На наш погляд, первинним елементом культури суспільства є правова культура, тому доцільно почати саме з розгляду впливу правосвідомості на формування і розвиток правової культури. До такого висновку ми дійшли тому, що певний рівень правосвідомості як і правової культури мало навіть первісне суспільство, а політична свідомість і політична культура вже є більш характерними для більш високорозвинутого суспільства, де життя регулюється не тільки вимогами природного права, а й позитивного.

На думку Р. А. Сербина: «Правосвідомість – це система понять, поглядів, уявлень, почуттів з приводу існуючого чинного права і також діяльності, пов'язаної з цим правом. У сучасних умовах розвитку українського суспільства правосвідомість – це насамперед нове правове мислення, компонент нової правової і загальної культури людини і суспільства. Категорія «правосвідомість» охоплює майже всю систему уявлень, знань, ідей, оцінок, почуттів людини та окремих соціальних груп про нове право, законодавчі акти, про практику реалізації правових норм, правомірність або протиправність тих чи інших вчинків, рішень тощо. Тобто, правосвідомість – це засіб, за допомогою якого здійснюється взаємодія людини із законом, правом, а через них – з економікою, політикою, оточенням, умовами життя, побутом та ін.»¹. І. В. Осика під правосвідомістю розуміє: «... необхідний засіб створення та розвитку законодавства. Вона тісно пов'язана із законністю: з одного боку, правосвідомість створює необхідні умови для здійснення та укріплення законності, а з іншого – законність впливає на розвиток та укріплення правосвідомості»². Правосвідомість – це сукупність правових поглядів, що відображають відношення людей до права³. Аналізуючи наведені вище визначення «правосвідомості» бачимо, що об'єднуючим чинником для всіх них виступає, по суті, суб'єктивне ставлення особи до права у зв'язку з отриманим рівнем виховання, освітою, досвідом, переконаннями, світоглядом. Саме ці риси як системоутворюючі блоки формують певний рівень правосвідомості особистості, яка вливаючись в певну групу формує правову культуру групи і відповідно соціуму.

Однією зі складових частин правової культури крім правосвідомості А. Ф. Нікітін вважає ідейно-політичні і моральні погляди та переконання⁴. Виходячи з цього, можна припустити, що правова культура за певних обставин нібито поглинає політичну культуру. Наприклад, правова демагогія (елемент викривлення правосвідомості) широко використовується представниками абсолютно всіх політичних еліт в передвибірчій гонці у вигляді «чорного піару»⁵ – можна констатувати взаємозалежність правової та політичної свідомості під час конкретного політико-правового процесу у суспільстві. Так що ж собою являє політична свідомість як складова політичної культури?

На думку О. В. Бабкіної та В. П. Горбатенка, політична свідомість – це опосередковане відображення політичного життя, формування, розвиток, задоволення інтересів та потреб політичних суб'єктів, а також сукупність поглядів, оцінок, установок, які відображають політико-владні відносини⁶. Крім того, при характеристиці політичної свідомості і культури автори надають виняткового значення правосвідомості, оскільки на їхню думку: «... поважати і виконувати правові норми – обов'язок кожного громадянина правової держави і суб'єкта політичних відносин»⁷. Таким чином прослідковується певний зв'язок і навіть залежність рівня політичної свідомості й політичної культури від рівня правосвідомості і як наслідок – правової культури.

Деякі автори вважають, що йдеться навіть не про «всю політичну свідомість в політичній культурі, а лише про її типові прояви»⁸. Більше того, «поняття «політична культура» в концентрованому вигляді складається ... з культури політичної свідомості (політичні знання, інтереси, уявлення, переконання, цінності, традиції, звичаї, настанови)»⁹. І саме елементи політичної свідомості використовуються деякими науковцями для характеристики стану політичної культури України. Наприклад, на думку К. О. Ващенка та В. О. Корнієнка, особливості політичної культури можна відобразити як: «...фрагментарну, з наявними замінками пострадянського синдрому («від мене нічого не залежить», «за мене все вже вирішили»), домінування протестних настроїв до будь-якої влади, конфліктність, регіональна роз'єднаність, низький рівень теоретичних знань, значна наявність правового нігілізму, низька компетентність в управлінні справами держави...»¹⁰. З цієї дефініції ми також бачаємо, що політична свідомість включає в себе елементи правосвідомості, точніше, форму перетворення правосвідомості, що відображається у вигляді правового нігілізму. Враховуючи викладене вище, можна припустити, що правосвідомість є первинною і домінантною для політичної свідомості, оскільки вони містять спільні внутрішні складові, а саме: певні емпіричні та теоретичні знання, базові

уявлення про право та політику, правові та політичні цінності, ідеї, традиції, настанови. І та, і інша формуються спочатку в рамках конкретної особистості, потім групи (які різняться саме залежно від рівня отриманих знань, привитих цінностей, світогляду, переконань і уявлень про право і політику в їх ідеальному висвітленні) і нарешті формують політико-правову свідомість суспільства.

На нашу думку, правова культура є статикою суспільства, основоположним його фундаментом, що формується через правосвідомість, правове виховання й правовий світогляд, у той час як політична культура є динамікою розвитку суспільства. Залежно від рівня правової свідомості представників політичних еліт встановлюється рівень правової культури даної групи, а вона представляючи на державному рівні політичну владу віддзеркалює власну політичну свідомість, що утворює певний рівень політичної культури. Звичайно, ми не можемо стверджувати, що це є рівень політичної культури всього суспільства, але якщо ми говоримо про електорат тієї чи іншої політичної партії, то автоматично говоримо й про їх рівень політичної та правової культури.

Наприклад, якщо певна група в силу отриманого рівня знань, досвіду і навиків вірить у правову та політичну демагогію певних політичних еліт, то і їх рівень правосвідомості та політичної свідомості схожий з тими пустими гаслами і обіцянками, які є нездійсненними, але приємними для «вуха» електорату. Таким чином ми отримуємо сьогодні у владі ті політичні сили, які в країнах з вищим рівнем правової та політичної свідомості були б «політичними трупами», за цим слідує шлейф законодавчих актів, які або є «паперовим законодавством», або погіршують економічний, соціальний стан саме пересічного громадянина, прикриваючись при цьому високими цілями.

Влучно з цього приводу сказав професор І. П. Смешко: «Жахливо, що написавши в ст. 1 Конституції України, що ми є демократією, ми не тільки не збудували справжньої демократії, але в нас немає навіть однієї ідеологічної партії, яка б за ідеологією була б демократичною і розповіла народу, що є закони демократії. Перший з них – 50 % середнього класу в суспільстві, що буде високо оплачуваним (інженери, вчителі, лікарі) та з певним рівнем культури. Саме високий рівень культури є запорукою того, що в парламент не пройдуть популісти і шахраї...»¹¹. Абсолютно підтримуємо дану точку зору, оскільки вона є реаліями громадянського суспільства нинішньої України. Залишаються відкритими ряд питань: А що робити? Як змінити ситуацію? У чому основна причина?

На нашу думку, культура – це корінь проблем у державотворенні. Рівень правової та політичної культури є індикатором політико-правового життя суспільства. У науці вже давно визначено певні «рецепти» для покращення рівня правової та політичної культури. Один із них – це створення відповідної ідеології та визначення певного кола правових та політичних цінностей, «... а затим приводити законодавство у відповідність до останніх і починати тривалий процес виховання людей. І коли поняття «справедливість» буде не в думках одиниць, а у свідомості більшості, тоді зникне потреба в ухваленні великої кількості законів, щоб регламентувати кожний рух людини»¹².

Саме через процес виховання молоді сьогодні пропонується проводити зміни в правовій та політичній свідомості українців і створення демократичної нації. З цим можна умовно погодитись, але процес перебудови правової та політичної свідомості через виховання є термінованим у часі і зміниться ще не одне і навіть не два покоління, перш ніж зміниться правова та політична культура українців. В такому випадку логічно є думка, а хто сказав, що у незалежній Україні під час неоголошеної війни, широко діючої агентури ворожої держави у всіх гілках влади є цей час? На нашу думку, такого часу ми не маємо, його немає й наша держава. Тому погоджуючись з тим що повинна бути напрацьована система ідеологічних цінностей, ми вважаємо що повинна бути запропонована ще й концепція розвитку правової та політичної культури з урахуванням їх взаємовпливу одна на одну, причому не в якійсь невідомій довгостроковій перспективі, а на найближчі 5–10 років.

Дана концепція повинна складатися з конкретних блоків, що будуть містити в собі як практичні, так і теоретичні заходи і цілі, які б сприяли підвищенню рівня правової та політичної культури громадянського суспільства. Одним із основних формуючих чинників такої концепції повинні стати заходи щодо підвищення та переформатування саме правової та політичної свідомості, як основних формуючих елементів правової та політичної культури.

Як видається, мало заборонити на законодавчому рівні щось, проголосити щось цінністю – треба саме впливаючи на правову та політичну свідомість індивідів змусити виконувати ці заборони.

Наприклад, людина є найвищою цінністю в нашій державі і не в одному нормативно-правовому акті це декларується, про це під час передвиборчих кампаній говорять представники всіх, без винятку політичних сил, але насправді пересічна людина не відчуває цієї цінності. Вона не має ані гідного правового захисту від держави (справедливість судочинства), ані соціального захисту (інваліди – вони сьогодні не живуть, а живуть на ту мізерну допомогу, що виплачує держава).

Ми говоримо про заборону паління, про обмеження продажу алкогольних напоїв неповнолітнім і тут же пускаємо по телебаченню, радіо інформацію, яка все це рекламує. Законодавчі зміни, прийняті останнім часом щодо цих продуктів, стосуються переважно підвищення ставки акцизного збору, але цей захід жодним чином не впливає на звязятих прихильників цієї продукції. Сьогодні палити і вживати міцні алкогольні напої є модним серед підлітків атрибутом деяких субкультур. Виходячи з цього, можна стверджувати, що прийняти закони – це ще не означає змінити свідомість суспільства, не є це й гарантом добровільного виконання і дотримання правових норм. Відтак, зміна правосвідомості й політичної свідомості залежить не тільки від ідеології, а й від віянь часу. Для того, щоб почала швидко змінюватись правова і політична свідомість су-

пільства – потрібна популяризація правомірної поведінки і свідомого ставлення до законодавства, до своїх політичних прав і обов'язків і т.д.

Сьогодні безліч українців почали носити національне вбрання і атрибути, хтось говорить про патріотизм, хтось говорить, що так вплинула на людей війна, але всі забувають віддати належне й моді. Просто сьогодні майже в усіх куточках України стало модно бути українцем, патріотом і т.д. І це також впливає на стан правової та політичної свідомості українців (свідома ідентифікація особою себе як громадянина держави Україна). Тому нам варто розпочати кампанію, яка б показала пересічному громадянину, що дотримуватись всіх без винятку, а не тільки кримінальних, правових норм – це є ознака певного рівня освіченості, це – «популярно» (якщо можна так говорити в контексті вимог позитивного права, дотримання норм якого забезпечується державним примусом). Розпочати цей процес варто з політичних еліт, які своїм прикладом повинні продемонструвати, що вони є тими особливими індивідами в нашому суспільстві, які гідні приймати від його імені певні державотворчі рішення, оскільки їх рівень правосвідомості й політичної свідомості є набагато вищим. У такому випадку, якщо на вищому владному рівні будуть працювати люди з високим рівнем правової та політичної свідомості, то прийматися Закон буде не просто для «галочки», а для реального регулювання правових відносин, він стане більш якісним з боку юридичної техніки, а отже, складніше буде вільно тлумачити його норми, в ньому буде менше колізій, прогалин, безадресних норм і т.д. Відповідно, покращиться якість правозастосування і, як наслідок, ставлення пересічного громадянина до права в цілому. У свою чергу, це приведе до зміни політичної свідомості, оскільки ті політики, які будуть самі незмінно дотримуватись вимог законодавства та відстоювати головну правову цінність – справедливість – стануть цікавими для більшості громадян, отримають зростання рейтингів, подальше політичне «життя». Це все зумовить загальні позитивні зміни в політичній і правовій культурі суспільства.

¹ Сербин Р. А. Правова культура – важливий фактор розбудови правової держави : дис. ... канд. юрид. наук / Р. А. Сербин. – К., 2003. – 184 с. – С. 30–31.

² Осика І. В. Правова культура у формуванні правової, соціальної держави : дис. ... канд. юрид. наук / І. В. Осика. – К., 2004. – 252 с. – С. 34.

³ Ткачук А. С. Особливості та взаємозв'язок правосвідомості та правової культури / А. С. Ткачук // Правова держава. – 2012. – № 15. – С. 35–40. – С. 35.

⁴ Бурмистров В. А. Место и роль правовой культуры в становлении правового государства : моногр. / В. А. Бурмистров. – Симферополь : Таврида, 1996. – 192 с. – С. 44.

⁵ Шаравара І. Правова свідомість та правова культура в Україні: проблеми їх формування / І. Шаравара // JURNALUL JURIDIC NAȚIONAL: TEORIE ȘI PRACTICĂ – IUNIE, 2015. – С. 9–12. – С. 9.

⁶ Бабкіна О. В. Політологія : навч. посіб. / О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко. – К. : ВЦ. – 2006. – 568 с. – С. 345.

⁷ Там само.

⁸ Поліщук І. О. Поняття та структура політичної культури / І. О. Поліщук : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ekhnuir.univer.kharkov.ua/betstream

⁹ Там само.

¹⁰ Ващенко К. О. Політологія для вчителя / К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.posibnyku.intu.edu.ua

¹¹ Смишко І. Ток-шоу «Люди. Hard Talk. Live» // Випуск від 18 вересня 2016 р. – канал 112 Україна.

¹² Серєда О. Правова культура в Україні: хто винен і що робити? / О. Серєда // Віче. – 2010. – № 14 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.viche.info

Резюме

Минькович-Слободяник О. В. Вплив правової та політичної свідомості на розвиток правової та політичної культури.

У даній статті зроблена спроба проаналізувати вплив правової свідомості та політичної свідомості на формування і розвиток правової та політичної культури. У ході дослідження ми прийшли до висновків, що еволюційні перетворення правової та політичної свідомості суспільства є можливими але мають довгострокові перспективи, які для держави, що знаходиться фактично в стані війни, має глибоку політичну та економічну кризу є неприпустимим. Тому вбачається необхідність у більш швидкій зміні політичної та правової свідомості соціуму, а відтак і правової та політичної культури, через створення відповідної концепції розвитку правової та політичної культури.

Ключові слова: правосвідомість, правова культура, політична свідомість, політична культура, суспільство, політичні еліти.

Резюме

Минькович-Слободяник Е. В. Влияние правового и политического сознания на развитие правовой и политической культуры.

В данной статье предпринята попытка проанализировать влияние правового сознания и политического сознания на формирование и развитие правовой и политической культуры. В ходе исследования мы пришли к выводу, что эволюционные преобразования правового и политического сознания общества являются возможными, но имеют долгосрочные перспективы, которые для государства, находящегося практически в состоянии войны, имеет глубокий политический и экономический кризис недопустимо. Поэтому существует необходимость в более быстрой смене политического и правового сознания социума, а затем и правовой и политической культуры, через создание соответствующей концепции развития правовой и политической культуры.

Ключевые слова: правосознание, правовая культура, политическое сознание, политическая культура, общество, политические элиты.

Summary

Mykovich-Slobodyanyk O. The impact of legal and political conscience on the development of legal and political culture.

In this article attempts to analyze the impact of legal and political conscience on the development of legal and political cultures. In modern Ukrainian realities topic of legal and political culture is extremely serious, in parts because, for the average Ukrainian citizen, these terms mean little, and professionals interpret these concepts is very subjective. Between that, a level of the last is an important factor in conception of construction of the legal state and developed civil society.

Key words: sense of justice, legal culture, political consciousness, political culture, society, political elites.

УДК 340 (091)+001 (091)

Л. В. МІХНЕВИЧ

Людмила Володимирівна Міхневич, кандидат юридичних наук, доцент, професор Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана

НОВОРОСІЙСЬКИЙ (ОДЕСЬКИЙ) МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ – ВИЩА ШКОЛА ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ (1914–1920 рр.)

На початку ХХ ст. нові умови політичного, економічного та суспільного життя в Російській імперії вимагали кваліфікованих кадрів, особливо з професійними навичками, яких у країні вкрай не вистачало. Випускники університетів не завжди були готові до практичної діяльності, а відірваність класичної освіти від існуючих реалій ставала більш очевидною. Тому реформування системи вищої освіти імперії, зокрема створення нових типів навчальних закладів, орієнтованих на практичну направленість навчання, стало першочерговим завданням прогресивних кіл суспільства.

Нові ідеї системи підготовки юристів спробували реалізувати в інститутській формі юридичної освіти. У 1915 р. в Москві провідні вчені, правники та економісти, Й. М. Гольдштейн, С. А. Котлярєвський, О. М. Гуляєв, І. Х. Озеров, Г. С. Фельдштейн заснували юридичний інститут¹. Але зауважимо, що його програма навчання була аналогічною програмі юридичного факультету Московського університету. Натомість в Україні були створені новаторські юридичні школи. У 1917 р. професорами Університету св. Володимира В. І. Синайським та М. І. Мітіліно засновано Київський юридичний інститут². А трьома роками раніше, у 1914 р., було відкрито Новоросійський (Одеський) вищий міжнародний інститут, покликаний готувати юристів-міжнародників.

Зважаючи на те, що дорадянських та радянських праць, присвячених діяльності цього закладу, не знайдено, а сучасна історіографія обмежується короткою згадкою про інститут у книзі О. Є. Іванова³, ця стаття є першою публікацією про інститут. Отже, її завданням є відтворити на основі уцілених архівних матеріалів історію становлення та діяльності Новоросійського (Одеського) міжнародного інституту для збереження й використання його науково-навчального досвіду.

Насамперед зазначимо, що ідея заснування в місті міжнародного інституту виникла тому, що, з одного боку, Одеса була не тільки культурним та науковим центром, а й великим портовим містом, яке мало широкі торговельні зв'язки з різними державами світу. І підготовка юристів-міжнародників з глибокою політико-правовою та економічною освітою для цього регіону була нагальною потребою. Цьому сприяла й значна кількість молоді, яка, отримавши середню освіту, прагнула подальшого навчання. З другого боку, в Одесі вже діяли кілька вищих навчальних закладів, зокрема, Новоросійський університет, що мав кваліфікованих викладачів, які могли стати в пригоді при заснуванні навчального закладу вищого освітнього рівня.

Новоросійський вищий міжнародний інститут був відкритий у 1914 році. Засновником закладу став Леонід Петрович Верцинський. Інститут належав до розряду вищих навчальних закладів і мав метою підготувати «діячів на ниві проведення російських політичних інтересів за кордоном»⁴. Заклад утримувався на кошти засновника, з платні за слухання лекцій і на пожертвування приватних осіб та різноманітних установ.

Хоча інститут був приватним закладом, він мав традиційні для державної вищої школи Росії організаційні основи. Як і в університетах строк навчання в інституті становив чотири роки. Програми навчальних дисциплін відповідали навчальним планам імператорських університетів, але до вивчення пропонувалася й низка спеціальних курсів, пов'язаних зі специфікою оголошеної мети закладу. Відтак навчальний план інституту – це чітке поєднання трьох блоків наук: юридичних, політичних та економічних. Так, якщо традиційно для юридичних факультетів університетів вивчалися базові юридичні дисципліни, то в інституті акцент їх зміщувався на порівняльне державне, адміністративне, цивільне, торгове, нотаріальне та кримінальне право. Комплекс політичних наук включав соціологію, етнографію, загальну історію, історію політичних партій, загальну історію дипломатії, національні рухи за кордоном. Поряд із базовими економічними